

Προς τα πού δείχνει σήμερα η πυξίδα

Εθνικισμός, φιλελευθερισμός, κλασικός συντηρητισμός, Σοσιαλδημοκρατία, εναλλακτική Αριστερά, κινήματα πολιτών, αντισυστημικές εξάρσεις: οι πρόσφατες εκλογές σε διάφορες χώρες αφήνουν αναπάντητο το ερώτημα για το πολιτικό της μέλλον

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΕΙΡΗΝΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Από εκλογές; Άλλο τίποτε. Μόνο μέσα στον Μάιο, σήμεραν κάλπες στη Βρετανία, στην Ισπανία και στην Πολωνία. Οι Ελληνες ψήφισαν τον Ιανουάριο και οι Γάλλοι τον Μάρτιο. Ο εαρινός κύκλος κλείνει αύριο, με μεγάλες περιφερειακές εκλογές στην Ιταλία.

Τι αποφάσισαν λοιπόν τόσα εκατομμύρια ψηφοφόροι; Με άλλα λόγια, προς τα πού δείχνει η πολιτική πυξίδα της Ευρώπης; Σίγουρα όχι μαζικά προς τη ριζοσπαστική Αριστερά. Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ είναι η εξαίρεση στον κανόνα. Επιβεβαίων την ελληνική ιδιαιτερότητα, στη χώρα όπου έχει επιβληθεί η πιο άγρια λιτότητα. Οσοι περιμένουν μια δεύτερη σπίθα αλλαγής έχουν εναπόθεσει τις ελπίδες τους στην Ισπανία. Ήδη την περασμένη Κυριακή οι Podemos και οι σύμμαχοί τους σάρωσαν στις τοπικές εκλογές.

Αριστεροί, εναλλακτικοί ακτιβιστές που ξεπήδησαν από το κίνημα των Αγανακτισμένων, κέρδισαν τον δήμο της Βαρκελώνης και φλερ-

τάρουν με την εξουσία στη Μαδρίτη. Αν τα πάνε το ίδιο καλά στις βουλευτικές εκλογές τον Νοέμβριο και κάνουν κυβέρνηση συνασπισμού με τους Σοσιαλιστές (PSOE), τότε ναι, θα μιλήσουμε για πολιτικό σεισμό.

Τρεμοπαίζει η Βελόνα

Στην υπόλοιπη Ευρώπη η βελόνα της πυξίδας τρεμοπαίζει από τη συντηρητική Δεξιά ως τη Σοσιαλδημοκρατία. Με παραλλαγές και αποχώρουσις. Λαϊκή, εθνικιστική ή νεοφιλελύθερη Δεξιά, κλασική Χριστιανοδημοκρατία, παραδοσιακή Κεντροδεξιά, εκουνχρονιστική Κεντροαριστερά, Σοσιαλιστές, Εργατικοί. Αυτος έναν ο χώρος όπου κινούνται κυβερνήσεις και αξιωματικές αντιπολιτεύσεις στην ΕΕ σήμερα.

Κυρίαρχο, συντριπτικό ρεύμα δεν υπάρχει. Και πώς θα μπορούσε; Από την Πορτογαλία ως την Πολωνία και από τη Σκανδιναβία ως την Κύπρο, καθεμία από τις 28 χώρες της ΕΕ έχει το δικό της οικονομικό - κοινωνικό περιβάλλον και βεβαίως τη δική της ιστορία.

Τα κομμάτια είναι διαφορετικά και πολύχρωμα. Άλλα

η μεγάλη εικόνα του παζλ δείχνει τρία πράγματα.

Πρώτον: Σε γενικές γραμμές οι ψηφοφόροι μεταποίζονται, λιγότερο ή περισσότερο, προς τα Δεξιά.

Δεύτερον: Η Σοσιαλδημοκρατία είναι σε πώση, καθώς η Κεντροαριστερά έχει γίνει ουραγός του νεοφιλελύθερισμού.

Τρίτον: Τα αντισυστημικά άκρα (Ακροδεξιά, Ακρα Αριστερά) έχουν επιτυχίες. Με διφήφια ποσοστά σε πολλές κάλπες και κοινή συνισταμένη τον αντιευρωπαϊσμό και τον εθνικολαϊκισμό.

Οι περισσότερες κυβερνήσεις της ΕΕ είναι συντηρητικές. Κουμάντο στη Γερμανία και στην οικονομία ολόκληρης της Ευρώπης κάνουν οι Χριστιανοδημοκράτες της Ανγκελα Μέρκελ. Πιο κεντροδεξιός παρά νεοφιλελύθερος είναι ο Ντέιβιντ Κάμερον, ο ηγέτης των Τόριος που βγήκε θριαμβευτής από τις κάλπες της 7ης Μαΐου στη Βρετανία. Στην άλλη πλευρά της Μάγχης, ο Νικολά Σαρκοζί ετοιμάζει τη δεξιά παλινόρθωση μετά τη νίκη του στις περιφερειακές του Απριλίου. Ακόμη και στην Ισπανία, πρωθυπουργός

είναι ο δεξιός Μαριάνο Ραχόι. Πολιτικός αέρας φυσάει προς τα δεξιά στην Ανατολική Ευρώπη. Με κεντροδεξιά κυβέρνηση, ο Πολονός εξέλεξαν την περασμένη Κυριακή ακόμη πιο δεξιό πρόεδρο.

Για να μη μιλήσουμε για την Ουγγαρία του αυταρχικού Βίκτορ Ορμπάν. Λόγω κομμουνιστικού παρελθόντος και φόβου για τη Ρωσία του Πούτιν, χώρες από τη Βαλτική ως τη Βουλγαρία έχουν προοδεύσει στο συντηρητικό άρμα της Γερμανίας.

Σοσιαλδημοκράτες σε αδιέξοδο

Η άλλοτε κραταία ευρωπαϊκή Σοσιαλδημοκρατία περνάει πιο δύσκολες μέρες. Το αδιέξοδο είναι πανευρωπαϊκό. Μπορεί ένας Σοσιαλιστής όπως ο γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ ή ένας κεντροαριστερός 40άρης όπως ο ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι να υποχρεθεί ρεαλιστικά μείωση της ανεργίας, με δρους λιτότητας;

Να ορθώσει ανάστημα απένanti στη Γερμανία, με τέτοιο κρατικό χρέος; Ή να χτίσει σοβαρό κράτος πρόνοιας όταν το δημόσιο ταμείο είναι τόσο απελπιστικά μείον;

Υπό τις σημερινές συνθήκες και με τέτοιους ηγέτες είναι σχεδόν αδύνατο.

Πολύς κόσμος έχει στραφεί προς τα δεξιά από ανασφάλεια. Επειδή φοβούνται ότι οι Σοσιαλιστές θα αυξή-

σουν και άλλο τους φόρους και το έλλειμμα, με σπατάλες στο Δημόσιο. Σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που διαμόρφωσαν

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΞΕΝΟΙ ΑΝΑΛΥΤΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΟ «ΒΗΜΑ» ΠΑΓΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

«Το πολιτικό τοπίο στην Ευρώπη μεταποίζεται μακριά από τον κεντρώο χώρο. Το αποτέλεσμα διαφόρων εκλογών ποικίλλει ανάλογα με το ποιος βρίσκεται στην εξουσία και πόσο

«Κερδίζει η αποχή, το «κανέναν από τους ανωτέρω»»

ΕΡΙΚ ΤΖΟΟΥΝΣ,
διευθυντής στο Ινστιτούτο
Πολιτικών Ερευνών
στο Πανεπιστήμιο
της Μπολόνια, Ιταλία

τους από τις κάλπες για τη χάραξη πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεν έχουμε δει τέτοιες ισχυρές εθνικές κυβερνήσεις για αρκετό διάσπορα».

«Την τελευταία δεκαετία η Ευρώπη έχει δει άνοδο «λαϊκιστικών» αντισυστημικών κομμάτων σε μια ευρεία ποικιλία χωρών – από την Ελλάδα και την Ισπανία της κρίσης ως την πλούσια Σκανδιναβία. Με την αξιοσημείωτη εξαίρεση της Ελλάδας, τα κινήματα αυτά δεν έχουν αποκτήσει σημαντική πολιτική επιρροή. Τουλάχιστον προς το παρόν ο βαθμός της επιτυχίας τους φαίνεται περιορισμένος. Η άνοδος του λαϊκισμού έχει αυξήσει τον αριθμό των παικτών, αλλά δεν έχει αλλάξει το παιχνίδι. Είναι «εξερευνητικά» αυτά τα κόμματα ή απειλή για τη δημοκρατία; Τέτοιοι ισχυρισμοί είναι δύσκολο να τεκμηριωθούν. Υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ λαϊκισμού και εξερευνησμού, και είναι σημαντικό να την έχουμε στον νου μας. Το Jobbik στην Ουγγαρία και η Χρυσή Αυγή στην Ελλάδα είναι απειλή για τη δημοκρατία. Το UKIP στη Βρετανία, το Κόμμα του Ελβετικού Λαού και το Κίνημα 5 Αστέρων στην Ιταλία σίγουρα δεν είναι. Μπορούμε να τους κατηγορήσουμε ότι βλέπουν τον κόσμο διαφορετι-

«Άλλο η Χρυσή Αυγή, άλλο το Κίνημα 5 Αστέρων»

ΑΦΕΡΗΣ ΧΙΛΕΜΠΡΑΝΤ,
διευθυντής Διεθνούς
Πολιτικής Ανάλυσης,
Ιδρυμα Φρίντριχ Εμπερτ,
Βερολίνο

κά από εμάς, αλλά δεν μπορούμε να βαφτίσουμε τα μήλα πορτοκάλια. Τα λαϊκιστικά κινήματα παρακινούνται από τη δυσποτία για τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Γιατί να μας προκαλεί έκπληξη αυτό; Οικονομικά η ευρωζώνη δεν λειτουργεί. Κοινωνικά η «βαθύτερη ολοκλήρωση» έχει συνοδευθεί από υψηλά επίπεδα ανεργίας, περικοπές σε μισθωθέντες και συντάξεις, διεύρυνση της ανισότητας μεταξύ πλουσίων και φτωχών».

«Προφαν Σοσιαλδημοκράτες σε αδιέξοδο

«Η Ευρώπη είναι πολιτισμός όχι ζώνη ελευθέρων συναλλαγών»

ZAN-IB KAMI, Ινστιτούτο
Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής (IRIS), Παρίσι

προτεραιούς
οδηγώντα
Αν θέλουν
ευρωσκεπ
σκεψότο
ζόνη ελει

Σα της Ευρώπης;

το προστατευτικό κοινωνικό μοντέλο και κυβερνούσαν το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης πριν από μία δεκαετία είναι πολιτικά θύματα

μετά το κραχ του 2008. Το χειρότερο; Πολλοί μιλάνε για «αργή αυτοκτονία» επειδή η Αριστερά έχει θυσιάσει το κοινωνικό συμφέρον

στον βωμό των αγορών. Στην Ελλάδα, στην Ιρλανδία και στην Ισπανία τα κεντροαριστερά κόμματα πλήρωσαν βαρύ τίμημα επειδή στήριξαν τη λιτότητα με τα αντιλαϊκά μέτρα που απαιτούν οι διεθνείς πιστωτές. Μπροστά στην ανεργία, στις περικοπές και στη φτώχεια, παραδοσιακοί ψηφοφόροι έχουν λιποτακτήσει. Είναι τίμημα που το πληρώνουν ακόμη και πανίσχυρα φρούρια, όπως το SPD στη Γερμανία και το Εργατικό Κόμμα στη Βρετανία, το οποίο συνετρίβη στις πρόσφατες εκλογές.

Ο ευρωπαϊκός Νότος εξεγέρεται κατά του δημοσιονομικού σαδισμού της ΕΕ. Είναι δυνατόν να αντέξουν λαοί της Ευρώπης, συνηθισμένοι να ζουν στην πρώτη ταχύτητα του δυτικού κόσμου, τέτοια φτώχεια και εξαθλίωση; Το αποτέλεσμα είναι η οργή μιας ταλαιπωρημένης κοινωνίας στα όρια της αντοχής της και η πολιτική ριζοσπαστικοποίηση, με την άνοδο του λαϊκισμού και των άκρων, στην Αριστερά και στη Δεξιά.

Από τα θηριώδη ποσοστά του Εθνικού Μετώπου της Μαρίν Λεπέν στη Γαλλία ως τη Χρυσή Αυγή και τους φασίστες του Jobbik στην Ουγγαρία, η Ακροδεξιά έχει σηκώσει κεφάλι στην Ευρώπη της κρίσης. Από πίσω βρίσκονται μεγάλη ανεργία, παγκοσμιοποίηση, ανταγωνισμός με τους μετανάστες, ανασφάλεια και συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας. Που έχουν φτιάχει έναν κοινωνικό χώρο με χαμηλό ηθικό, πολύ ευάλωτο στον καταγγελτικό λαϊκισμό.

ΚΡΙΣΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Δεξιός, κεντρώος ή αριστερός, ο ευρωσκεπτικισμός είναι πάντοτε εδώ

Κάποτε ήταν η «βρετανική ασθένεια». Σήμερα: Ο ίδιος του ευρωσκεπτικισμού έχει εξαπλωθεί σε ολόκληρη τη Γηραιά Ήπειρο. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί. Από την αρχή της ευρωκρίσης, η εμπιστοσύνη των πολιτών στην ΕΕ έχει πέσει από +10% σε -22% στη Γαλλία, από +20% σε -29% στη Γερμανία, από +30% σε -22% στην Ιταλία, από +42% σε -52% στην Ισπανία και από -13% σε -49% στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Ακόμη πιο εντυπωσιακό: την πίστη τους στην ΕΕ δεν την έχουν χάσει μόνο τα θύματα της λιτότητας. Ο ευρωσκεπτικισμός διατρέχει πλούσιο Βορρά και φτωχό Νότο, κράτη στην ευρωζώνη και χώρες που έχουν αποφασίσει να μείνουν εκτός του κοινού νομίσματος (Βρετανία, Σουηδία). Επιπλέον, υπάρχει δεξιός και αριστερός αντευρωπαϊσμός, ο οποίος εκφράζεται από πολλά και διάφορα κόμματα, στις χώρες της Ευρώπης.

Ο Ντέιβιντ Κάμερον εποιάζει κρίσιμο δημοψήφισμα μέχρι το 2017 για την παραμονή ή μη της Βρετανίας στην ΕΕ

Ας αρχίσουμε από την πιο γνωστή εκδοχή. Αυτήν που κυριαρχεί στο Συντηρητικό Κόμμα της Βρετανίας και απειλεί με Brexit την ΕΕ. Αμέσως μετά τη νίκη του ο Ντέιβιντ Κάμερον επανέλαβε τη δέσμευση να κάνει δημοψήφισμα το 2017 για να αποφασίσει ο λαός αν θέλει να μείνει ή να φύγει από την ενωμένη Ευρώπη.

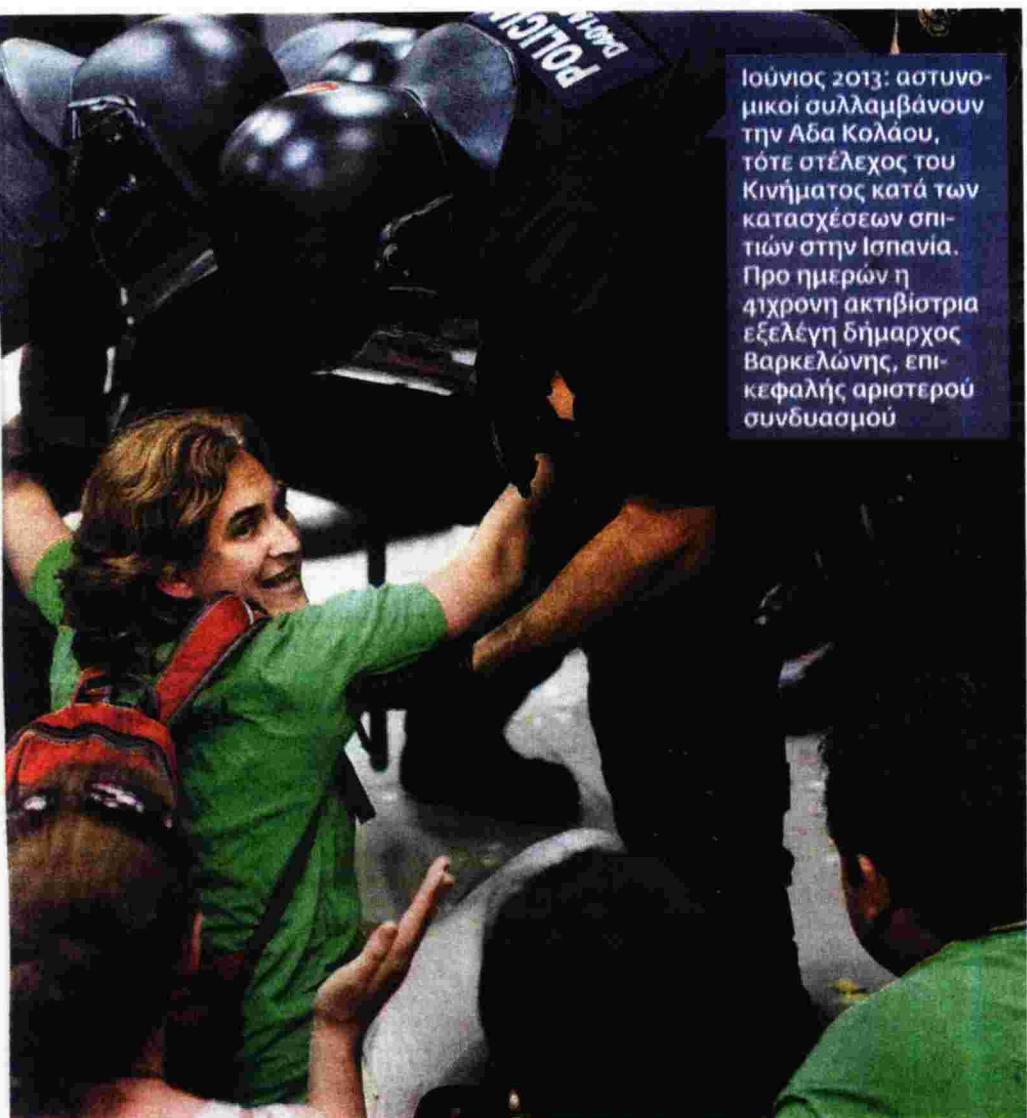
Σήμερα σχεδόν οι μισοί Βρετανοί θα ψήφιζαν υπέρ της εξόδου. Πάση θυσία εντός θα έμενε το 37%. Άλλα αν αλλάξουν οι όροι της συμμετοχής, όπως θέλει ο Κάμερον, το 42% τάσσεται υπέρ της παραμονής έναντι 36% που επιμένει στην αποχώρηση. Εκτός ευρώ, εκτός χώρου Σένγκεν, με εκπτώσεις στη συνεισφορά του στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν

πάντοτε με το ένα πόδι μέσα και με το άλλο έξω από την ΕΕ. Εξαιτίας της ειδικής σχέσης με την Αμερική και των συμφέροντων του Σεντ του Λονδίνου, οι Βρετανοί δεν θέλουν ποτέ να εκχωρήσουν την εθνική κυριαρχία της νομισματικής πολιτικής και να εγκαταλείψουν τη στερλίνα. Πάσον μάλλον τώρα, με τέσσερις πτωχεύσεις κρατών και τέτοια ανεργία στην ευρωζώνη.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη υπάρχουν πιο σκληροί δεξιοί ευρωσκεπτικιστές, οι οποίοι θέλουν διάλυση της ΕΕ, επιστροφή στα εθνικά νομίσματα και τέλος στη «δικτατορία των Βρυξελλών». Στην κατηγορία της κλασικής αντευρωπαϊκής Ακροδεξιάς, αστέρι είναι το Εθνικό Μέτωπο (FN) της Μαρίν Λεπέν που λέει «Όχι» στο ευρώ και «Ναι» στην εθνική ταυτότητα και κυριαρχία και στην ακτιδεμόνευτη οικονομία.

Με κάπια τέτοια, διανθισμένα με ύμνους για τη γαλλική Δημοκρατία και το κοσμικό κράτος του Διαφωτισμού, η 46χρονη Μαρίν πανηγυρίζει ποσοστά που την κάνουν να ελπίζει ότι θα περάσει στον δεύτερο γύρο των προεδρικών, το 2017. Την ψηφίζουν νέοι, άνεργοι, εργάτες και η μικρομεσαία τάξη των λευκών ψηφοφόρων: των «νοικοκυράων» που φοβούνται το έγκλημα, τους μετανάστες, το Ισλάμ και, πάνω απ' όλα, την ανεργία. Χειρότερο δείγμα ρατσιστικού ακροδεξιού αντευρωπαϊσμού είναι οι τραμπούκοι και τα τάγματα εφόδου της Χρυσής Αυγής και του Jobbik στην Ουγγαρία.

Οι αριστερές απόψεις για την ΕΕ κυμαίνονται από τον φιλευρωπαϊκό προσανατολισμό της κεντρικής γραμμής του ΣΥΡΙΖΑ και του γερμανικού κόμματος της Αριστεράς (Die Linke, με 10% των εδρών στη Βουλή) ως τον ακραίο απορριπτισμό άλλων ριζοσπαστικών και κομμουνιστικών κομμάτων. Αυτοί λένε ότι η Ευρώπη πρέπει να διαλυθεί διότι προωθεί «μέτρα προς όφελος του κεφαλαίου και των μονοπωλίων, ως υπεριαλιστικό οικονομικό - πολιτικό - στρατιωτικό μπλοκ, που είναι αντίθετο στα συμφέροντα της εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων».

ώς υπάρχει κρίση τόσο στη ιμικρατία όσο και στη Φιλελεύθερη Δικτική Ευρώπη. Οι διαχωριστικές μεταξύ αυτών των δύο συνιστώσων του πολιτικού κατεστημένου έχουν γίνει θολές. Και ένα σημαντικό τμήμα των ψηφοφόρων αναζητεί ιδεολογίες ή κόμματα που είναι πιο ριζοσπαστικά με την έννοια ότι θέλουν να αλλάξουν τους κανόνες της παγκοσμιοποίησης, της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς και της διακυβέρνησης της ΕΕ. Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες τάσεις είναι ότι τόσο οι δεξιοί όσο και οι αριστεροί λαϊκιστές πιστεύουν σε ιδεολογία, όχι σε τεχνοκρατική διακυβέρνηση. Πιστεύουν επίσης ότι τόσο οι κράτος είναι όπις παίκτης στην πολιτική και στην οικονομία, ενώ η μετανοτέρα Κεντροαριστερά και Κεντροδεξιά δίνουν ζητα στα άτομα, στους ιδιώτες, ζει σε μια κατακερματισμένη κοινωνία. Ιε να αναστρέψουμε την παλέρροια του τακισμού, είναι καιρός να αρχίσουμε να ιστη την Ευρώπη ως πολιτισμό και όχι σαν ιθέρων συναλλαγών».

«Πρέπει να οικοδομήσουμε μια υπερεθνική κοινότητα»

ΟΥΛΡΙΚΕ ΓΚΕΡΟ,
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
Διεθνών Σχέσεων (ECFR),
Λονδίνο

«Η επιτυχία των εξτρεμιστικών κομμάτων στην Ακρα Δεξιά και στην Ακρα Αριστερά είναι μια τάση που δείχνει προπίστωση ότι πολλοί πολίτες απορρίπτουν μια τεχνοκρατική και αντιδημοκρατική Ευρωπαϊκή Ενωση. Η εκλογή δεξιών στη Φινλανδία, στη Βρετανία και στην Πολωνία, η άνοδος του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία, η εκλογή του ΣΥΡΙΖΑ και η αυξανόμενη δημοτικότητα των ριζοσπαστικών Podemos στην Ισπανία έχουν διάφορες αιτίες και αξίζουν βαθύτερη ανάλυση. Άλλη η κόκκινη γραμμή που τα συνδέει όλα αυτά είναι η κριτική κατά της σημερινής δομής της ΕΕ, κατά της οικονομικής ολοκλήρωσης χωρίς πολιτική ολοκλήρωση. Για να διορθώσουμε αυτό το πρόβλημα ριζικά και να αντιστρέψουμε την τάση για εξτρεμισμό και ευρωσκεπτισμό, πρέπει να συνδυάσουμε την πλήρη οικονομική και νομισματική ενοποίηση με την ενότητα και την αλληλεγγύη όλων των ευρωπαίων πολιτών.

Για να ιστη την Ευρώπη ως πολιτισμό και νομίσματα που θα βασίζεται στη γενική αρχή της πολιτικής ισότητας. Να θυμηθούμε το δημοκρατικό στοιχείο του πιο ευγενούς πολιτικού προγράμματος στην Ισπανία, που είναι η «res publica europea», μια κοινότητα ειρήνης και ευημερίας, για όλους τους Ευρωπαίους».